

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«БІЗНЕС ІНФОРМ»
№ 9 '2012 г. (416)

Періодичність 1 раз на місяць

Видається з січня 1992 р.

Свідоцтво про реєстрацію

КВ № 17288-6058-ПР від 18.11.2010 р.

ЗАСНОВНИКИ:

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР
ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ
НАН УКРАЇНИ (ХАРКІВ)

ВИДАВЕЦЬ:

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ІНЖЕК»

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор: д-р екон. наук, проф.

В. С. Пономаренко

Науковий редактор: д-р екон. наук, проф.

М. О. Кизим

Заст. гол. редактора: д-р екон. наук, проф.

О. М. Тищенко

Випускаючий редактор: канд. екон. наук,
доцент

В. Є. Хаустова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р екон. наук, проф.

Алексєєв І. В. (Львів)

д-р екон. наук, проф.

Амосов О. Ю. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Благуєн І. С. (Івано-Франківськ)

д-р екон. наук, проф.

Гізатулін Х. Н. (Єкатеринбург, Росія)

канд. екон. наук, проф.

Гонда В. (Братислава, Словачія)

д-р екон. наук, проф.

Жуковський М. (Люблін, Польща)

д-р екон. наук, проф.

Заруба В. Я. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Іванов Ю. Б. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Клебанова Т. С. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Ковальчук К. Ф. (Дніпропетровськ)

д-р екон. наук, проф.

Орлов П. А. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Погорлецький О. І. (С.-Петербург, Росія)

д-р екон. наук, проф.

Христиановський В. В. (Донецьк)

д-р філософії (економіка)

Шоша Жан-Юг (Ліон, Франція)

**У журналі можуть друкуватися основні
результати дисертаційних робіт
з економічних наук**

**З ПЕРЕЛІКУ НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ
УКРАЇНИ, В ЯКИХ МОЖУТЬ ПУБЛІКУВАТИСЯ
РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБІТ
НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВИХ СТУПЕНІВ ДОКТОРА
ТА КАНДИДАТА НАУК
(Затверджено постановою президії ВАК України
від 16.12.2009 р. № 1-05/6)**

Журнал «Бізнес Інформ» (Харківський національний еко-
номічний університет МОН України)

Бюлетень ВАК України, № 1, 2010

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Орлов П. А. Испытание экономических систем развитых капиталистических стран и стран с переходной экономикой мировым экономическим кризисом	6
Логутова Т. Г., Ленцов І. А., Годяцька А. В. Теоретичні засади процесу комерціалізації інтелектуальних інвестицій.....	20
Подлесная В. Г. Роль инноваций в развитии социально-экономических циклов.....	26

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Татаркин А. И. Развитие промышленного комплекса региона с использованием кластерных инициатив.....	32
Деркач М. І., Литвин М. В. Досвід Німеччини у фінансуванні економічного розвитку регіонів	42
Оксенюк К. І. Формування та розвиток регіональних інноваційних кластерів	47

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Іванов Ю. Б., Піддубна А. І. Концептуально-методологічні аспекти синтезу системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства	50
Шкварчук А. О., Коваленко К. С. Оцінювання товаропотоків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств.....	54
Varylyuk I. V., Kizuma D-S. B. Analysis of the Competitive Positions of the Ukrainian Economy in the Context of Globalization.....	58
Троян І. А. Інтеграційна сумісність країн-членів ОЧЕС.....	68

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Антоненко О. І. До питання сутності та наслідків суверенного дефолту	74
Іванова О. Ю. Особливості бюджетного стимулювання розвитку реального сектора економіки	77
Керимов Э. Н-о. Проблемы развития хозяйственных субъектов в Азербайджанской Республике	81
Кислий В. М., Кубатко В. В. Вплив тіньового сектора економіки на конкурентоспроможність економіки держави	84
Сітнікова Н. П. Стратегічне планування розвитку та соціальні процеси	88

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

Сітак І. А., Коробков Д. В., Міщенко В. А. Сучасні методи визначення стійкості підприємства	92
---	----

Іващенко П. О., Сисоева С. І. Квазіадаптивне прогнозування туристичної діяльності	98
Покотілова О. І., Покотілов І. П. Застосування байесівських мереж довіри у формуванні товарного асортименту підприємства	101
Марчук В. Д. Моделювання матеріального потоку виробничих систем з урахуванням випадкових втрат	105
Пономаренко О. Е. Використання нечітких множин при оцінці рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання промисловості... ..	109
Скнар І. І. Побудова моделей прогнозування на базі пакету Matlab Neural Networks	113

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Пластун В. А., Домбровський В. С. Підходи до класифікації інституційних інвесторів	118
Малютін О. К. Делокалізація інвестиційних вкладень з метою вирівнювання регіональних точок зростання національної економіки	123

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Самосьонок А. М. Дослідження інноваційної інтеграції як економічної категорії.....	127
---	-----

ПРОБЛЕМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Прохорова В. В. Організаційно-економічне забезпечення розвитку малого підприємництва України.....	132
--	-----

ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ

Дем'яненко Т. І. Нові перспективи розвитку альтернативної енергетики	135
---	-----

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Царук А. Ю. Фінансові аспекти державної екологічної політики в контексті природоохоронної діяльності гірничозбагачувальних підприємств	138
---	-----

ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК

Кукла О. Л. Резерви зниження собівартості у племінному конярстві України	142
Матюшенко І. Ю., Маханьова Ю. М., Костенко А. О. Перспективи комерційного використання нанобіотехнологій у сільськогосподарському виробництві України.....	146

ЕКОНОМІКА ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ

Базавлук А. В. Інвестиційний розвиток транспортної компанії та його фінансове забезпечення.....	157
Кудрявцев В. М. Роль автотранспортної системи в забезпеченні інвестиційної безпеки держави	162
Лисенко А. О. Формування концепції управління витратами підприємств дорожнього господарства.....	166
Локотецька О. В. Роль транспортної галузі в системі економічної безпеки держави.....	170

ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ

Коваленко Г. М. Удосконалення обслуговування споживачів торговельного підприємства на основі врахування специфічних вимог покупців.....	174
Леонт'єва Ю. Ю., Влащенко Н. М. Прикладні аспекти міжрегіональної кластеризації в туризмі	177
Прокопішина О. В., Козубова Н. В. Обліково-аналітична підтримка державних програм розвитку туризму	184
Тітяєв В. В. Проблемні питання формування собівартості житлово-комунальних послуг	190

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Україна, 61001, Харків,
 пров. Інженерний, 1а,
 Бібліотечний корп., 2 пов., к. 203
 Тел./факс (057) 758-74-31
 e-mail: biz_inf@ukr.net
 www.business-inform.net

АДРЕСА ВИДАВЦЯ ТА ВИГОТІВНИКА:

Україна, 61001, Харків,
 пр. Гагаріна, 20, оф. 2227
 Тел./факс (057) 703-40-21, 732-09-59

ПІДПИСКА:

- у Видавця;
- **Агентство «Меркурій»:**
 49056, Дніпропетровськ,
 Набережна Леніна, 15-а, оф. 39.
 Тел. (056) 744-16-61,
 744-72-87, 778-52-85

Науковий журнал
 «БІЗНЕС ІНФОРМ»

Видається 1 раз на місяць

Мова видання – українська, російська,
 англійська

Рекомендовано до друку рішеннями
 вченої ради ХНЕУ № 1 від 30.08.12 р.
 вченої ради НДЦ ІПР НАНУ
 № 9 від 10.09.12 р.

Здано до набору 20.08.2012 р.

Підписано до друку 25.09.2012 р.

Формат 60 x 84/8.

Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 42,8. Обл.-вид. арк. 55,6.

Надруковано у ВД «ІНЖЕК»
 Замовлення № 640. Наклад 300 прим.

© БІЗНЕСІНФОРМ, 2012

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Доронина М. С., Чепель І. В. Актуальні проблеми забезпечення організацій кваліфікованим персоналом	194
Тютюнникова С. В., Симкіна Н. В. Актуалізація нравственного потенціала людини і роль сім'ї в його формуванні.....	198
Савицька Н. А. Соціологія як передумова становлення суб'єктності людини в господарському розвитку.....	202
Мужилівський В. В. Застосування оцінки вартості життя людини в обов'язковому особистому страхуванні	205

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тридід О. М. Принципи та підходи до управління доходами підприємств	209
Веретенникова Г. Б. Удосконалення процесу діагностики ринкової безпеки підприємства.....	211
Побережна Н. М. Оцінювання ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівних підприємств і визначення стратегічних напрямів його розвитку.....	214
Прохорова Ю. В. Економічна політика як умова забезпечення оптимальної структури оборотного капіталу підприємства	221
Явдак М. Ю. Організація планування виробництва нової продукції машинобудівного підприємства	225
Сериков А. В., Гранько Е. Б. «Мягкое» моделирование последствий распределения инвестиций для обеспечения стратегии развития предприятия	230

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ

Жулавський А. Ю., Сидоренко Н. В. Врахування економічної ренти при оцінці ланцюгів вартості.....	234
--	-----

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ

Вовк В. Я. Концептуальні засади організації стратегічного управління конкурентоспроможністю банку	237
Раєвнева О. В., Бобкова О. Ю. Методика прогнозування акцизних надходжень на підставі диференційованого підходу.....	241
Гречана С. І. Податкові стимули розвитку підприємств у сучасних умовах	244
Криклій О. А., Рябіченко Д. О. Комплексний підхід до формування механізму управління ліквідністю банку на основі адаптивної моделі	250
Луняков О. В. Динамические взаимосвязи основных сегментов финансового рынка Украины	256

Портна О. В. Програмно-цільове фінансування охорони здоров'я в Україні	261
Галушко Ю. П. Монетарний інструментарій посткризового відновлення	265
Гнатишак О. В. Вплив злиття та поглинання на формування вартості банку	269
Піскунов Р. О., Лазько А. А. Формалізація теоретичних підходів до визначення фінансової стійкості банку	272

МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ

Соколова Л. В., Шкіль Н. Г. Аналіз теоретичних та практичних аспектів процесно-орієнтованого управління підприємством	278
Боярко І. М., Самусевич Я. В. Теоретичні аспекти системи ціннісно-орієнтованого управління підприємством	282
Карапейчик І. Н. Логіка використання потенціалів в задачах управління підприємством	285
Птащенко О. В. Бренд як складова стратегічного розвитку товару.....	290
Чмелева О. С., Алексєєва О. В. Методика проведення SWOT-аналізу в установах науково-дослідної сфери	293
Шкодіні Я. В. Проблеми корпоративного управління в Україні.....	297
Ядін І. В. Теорія та практика використання системи збалансованих показників у забезпеченні сталого розвитку інтегрованих структур бізнесу.....	301
Єлесіна А. А. Механізм управління зовнішніми ризиками ВНЗ	315
Предеїн А. М. Роль ресурсів у стратегічному управлінні підприємствами	318
Рябенков О. В., Височина А. В. Роль та значення системи контролю в процесі стратегічного управління	326

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Каховська О. В. Концептуальні основи інформаційного забезпечення регулювання соціальності.....	330
Шведун В. О. Оптимізація управління розподілом витрат підприємства за допомогою інформаційних технологій	334
Дворнік М. О. Визначення інформаційних потреб населення та рівня їх задоволення	338

ІНФОРМАЦІЯ

Інформація для авторів	342
------------------------------	-----

CONTENT

ECONOMIC THEORY

- Orlov P. A.** Trial of Economies of the Developed Capitalist Countries and Countries with Economies in Transition by World Economic Crisis..... 6
- Logutova T. G., Lentsov I. A., Gadyatskaya A. V.** The Theoretical Basis of the Process of Commercialization of Intellectual Investments..... 20
- Podlesna V. G.** The Role of Innovation in the Development of Social and Economic Cycles..... 26

REGIONAL ECONOMY

- Tatarkin A. I.** Development of Regional Industrial Complex Using Cluster Initiatives 32
- Derkach N. I., Litvin M. V.** German Experience of Financing of Economic Development of Regions..... 42
- Oksenyuk Y. I.** Forming and Development of Regional Innovative Clusters 47

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

- Ivanov Y. B., Piddubna L. I.** Conceptual and Methodological Aspects of the Synthesis of the Control System50
- Shkvarchuk L. A., Kovalenko Y. S.** Evaluation of Trade Flows in International Business 54
- Barylyuk I. V., Kizyma D.-S. B.** Analysis of the Competitive Positions of the Ukrainian Economy in the Context of Globalization 58
- Troyan I. A.** Integration Compatibility of BSEC Member States 68

MECHANISMS OF REGULATION OF THE ECONOMY

- Antonenko O. I.** Question of Essence and Consequences of Sovereign Default74
- Ivanova O. Y.** Features of the Budgetary Stimulation of Development of Real Sector of Economy 77
- Kerimov E. N.-ogly.** Problems of Development of Economic Entities in the Republic of Azerbaijan 81
- Kislyi V. N., Kubatko V. V.** The Influence of Shadow Economy Sector on Competitiveness of National Economy..... 84
- Sitnikova N. P.** Strategic Planning of Development and Social Processes88

ECONOMIC AND MATHEMATICAL MODELING

- Sitak I. L., Korobkov D. V., Mishchenko V. A.** Current Methods for Determining the Stability of the Enterprise..... 92
- Ivashchenko P. A., Sysoeva S. I.** Quasi Adaptive Forecasting of Tourism Activity 98
- Pokotilova Y. I., Pokotilov I. F.** The Use of Bayesian Networks of Trust in the Formation of the Company Product Range..... 101
- Marchuk V. D.** Simulation of Material Flow Production Systems Based on Random Production Losses..... 105
- Ponomarenko O. E.** Using Fuzzy Sets in Evaluating the Level of Industry Business Entities Financial Security..... 109
- Skнар I. I.** The Construction of Prediction Models Based on the Package Matlab Neural Networks..... 113

INVESTMENT PROCESSES

- Plastun V. L., Dombrovskiy V. S.** Approaches to Classification of Institutional Investors..... 118
- Malyutin A. K.** Delocalization of Investments for Smoothing of Regional Points of Growing of National Economy..... 123

INNOVATIVE PROCESSES

- Samosyonok L. N.** Investigation of the Innovative Integration as Economic Category..... 127

PROBLEMS OF BUSINESS

- Prokhorova V. V.** Organizational and Economic Support for Small Business Development in Ukraine 132

INDUSTRIAL ECONOMICS

- Demyanenko T. I.** New Prospects for Alternative Energy 135

ENVIRONMENTAL ECONOMICS

- Tsaruk A. Y.** Government Financing of Environmental Actions: in Context Ecological Activities of Mining Plants..... 138

AGRICULTURAL ECONOMICS AND AGRIBUSINESS

- Kukla O. L.** Provisions for Cost Reduction in Breeding Horse Breeding in Ukraine..... 142
- Matyushenko I. Y., Makhanyova Y. N., Kostenko A. A.** Prospects for Commercial Use Nanobiotechnologies in Agricultural Production of Ukraine 146

ECONOMICS OF TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

- Bazavluk A. V.** The Investment Development of the Transport Company and its Financial Security..... 157
- Kudryavtsev V. M.** The Role of Road Transport System to Ensure the Security of the State Investment..... 162
- Lysenko A. A.** Formation of the Concept of the Cost Management of the Enterprises of Road Economy..... 166
- Lokotetskaya O. V.** A Role of a Transport Industry is in the System of Economic Security of the State 170

ECONOMICS OF TRADE AND SERVICES

- Kovalenko A. N.** Improvement of Trade Enterprise's Consumer's Service with Account of Specific Requirements of Customers 174
- Leontyeva Y. Y., Vlashchenko N. N.** Applied Aspects of the Interregional Clustering in Tourism..... 177
- Prokopishina Y. V., Kozubova N. V.** Accounting and Analytical Support of State Development Programs for Tourism..... 184
- Tityaev V. V.** Problem Questions of the Formation Costs of Housing and Communal Services..... 190

LABOUR ECONOMICS AND SOCIAL POLICY

- Doronina M. S., Chepel I. V.** Current problems of Organizations Qualified Personnel..... 194
- Tyutyunnikova S. V., Simkina N. V.** Moral Potential Actualization and the Role of the Family in its Formation..... 198
- Savitskaya N. L.** Socio-Humanizing as a Prerequisite for the Development of Human Subjectivity in Economic Development..... 202
- Muzhilivskiy V.** Application of Human Life Valuation in Compulsory Personal Insurance 205

ECONOMICS OF ENTERPRISE

- Trided A. N.** Principles and Approaches to Revenue Management Business 209
- Veretennikova A. B.** Improved Diagnostic Process of Enterprise's Market Security 211
- Poberezhnaya N. N.** Valuation of Efficiency of Use of Industrial Potential of the Machine-Building Enterprises and Definition of Strategic Directions of its Development..... 214
- Prokhorova Y. V.** Economic Policy as a Condition of Optimal Structure of Working Enterprise Capital 221

Yavdak M. Y. Organization of Planning New Products Production of Machine-Building Enterprise	225
Serikov A. V., Granko Y. B. «Soft» Modeling of the Consequences Distribution of Investment to Provide an Enterprise Development Strategy	230

ACCOUNTING AND AUDITING

Zhulavskiy A. Y., Sidorenko N. V. Accounting of Rent in the Value Chains Assessing	234
---	-----

FINANCE, MONEY CIRCULATION AND CREDIT

Vovk V. Y. Conceptual Principles Of Banking Competitiveness Strategic Management Organization	237
Rayevneva Y. V., Bobkova A. Y. Excise Revenue Forecasting Technique Based on a Differentiated Approach	241
Grechanaya S. I. Tax Incentives of Enterprise Development in Modern Conditions.....	244
Krikliy Y. A., Ryabichenko D. A. The Comprehensive Approach to the Formation of the Mechanism of Bank's Liquidity Management Based on an Adaptive Model.....	250
Lunyakov O. V. Dynamic Interrelations between the Key Financial Market Segments of Ukraine	256
Portnaya O. V. Programme-Aimed Financing of Health Care in Ukraine	261
Galushko Y. P. Monetary Instruments of Post-Crisis Recovery	265
Gnatyshak O. V. Formation of the Cost of a Commercial Bank in the Process of Mergers and Acquisitions	269
Piskunov R. A., Lazko A. A. Formalization of Theoretical Approaches to the Definition of Financial Stability of the Banking System	272

MANAGEMENT AND MARKETING

Sokolova L. V., Shkil N. G. Analysis of Theoretical and Practical Aspects of Process-Oriented Enterprise Management	278
--	-----

Boyarko I. N., Samusevich Y. V. Theoretical Aspects of Values-Based Management	282
Karapeychik I. N. Potential Implementation Logics in Enterprise Management Tasks	285
Ptashchenko Y. V. Brand as a Part of the Strategic Development of Product	290
Chmelyova O. S., Alekseeva Y. V. The Methodology of the SWOT-Analysis for the Institutions of Scientific and Research Fields of Activity	293
Shkodin Y. V. The Problems of the Corporate Governance in Ukraine	297
Yaldin I. V. The Theory and Practice of Using the Balanced Scorecard in the Sustainable Development of Integrated Business Structures.....	301
Yelesina A. A. The Mechanism of Control of High School External Risks.....	315
Predein A. M. The Role of Resources in Strategic Management of Enterprise	318
Ryabekov A. V., Vysochina A. V. Role and Importance of Controlling System in Strategic Management Process	326

INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE ECONOMY

Kakhovskaya Y. V. Conceptual Basis of Information Regulations of Sociality.....	330
Shvedun V. O. Optimization of Distribution Management Company Expenses through Information Technology	334
Dvornik M. A. Definition of Information Demands of the Population and Level of their Satisfaction	338

INFORMATION

Information for Authors	342
-------------------------------	-----

18. Ткачова А. В. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення аналізу фінансово-економічної стійкості банку / А. В. Ткачова // Управління розвитком. – 2012. – № 2. – С. 86 – 88.

19. Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення / Р. І. Шиллер. – К.: Наукова думка, 2000. – 158 с.

20. Ямкова Ю. А. Сутність фінансової стійкості комерційного банку / Ю. А. Ямкова Ю. А., Павлюк К. В. // Наука й економіка. – 2011. – № 2. – С. 52 – 58.

21. Волкова В. В. Управління ліквідністю як складова фінансової стійкості банку / В. В. Волкова, Н. І. Волкова, О. М. Чорна. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/.../27.PDF

22. Левицький В. В. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_50/36.htm

23. Костина Н. И. Финансовое прогнозирование в экономических системах : Учеб. пособие для вузов / Н. И. Костина, А. А. Алексеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 285 с.

24. НБУ вводить новий норматив для оцінки рівня захищеності інтересів вкладників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2012/02/11/269058>

25. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова НБУ від 23.01.2012 р. № 96/20409 // Офіц. вісн. України від 13.02.2012. – 2012 р. – № 12. – Стор. 61. – Ст. 379. – код акту 60289/2012.

26. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 28.08.2001 № 368 // Офіц. вісн. України від 19.10.2001. – 2001 р. – № 40. – Стор. 83. – Ст. 1813. – код акту 20055/2001.

27. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

Рецензент: д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри менеджменту організації Харківського державного університету харчових технологій **Пічугіна Т. С.**

УДК 658:005.5

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

СОКОЛОВА Л. В., ШКІЛЬ Н. Г.

УДК 658:005.5

Соколова Л. В., Шкіль Н. Г. Аналіз теоретичних і практичних аспектів процесно-орієнтованого управління підприємством

Стаття присвячена систематизації теоретичних розробок щодо історичної сутності дефініції поняття «процесний підхід» і узагальненню зарубіжного і вітчизняного досвіду застосування процесного підходу при управлінні сучасним підприємством в умовах мінливого бізнес-середовища.

Ключові слова: процес, процесний підхід, управління підприємством, цикл PDCA, модель.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 14.

Соколова Людмила Василівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою, Харківський національний університет радіоелектроніки (пр. Леніна, 14, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lv.sokolova@mail.ru

Шкіль Наталія Геннадіївна – аспірантка, кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою, Харківський національний університет радіоелектроніки (пр. Леніна, 14, Харків, 61166, Україна)

E-mail: natali_shkil@mail.ru

УДК 658:005.5

Соколова Л. В., Шкіль Н. Г. Анализ теоретических и практических аспектов процессно-ориентированного управления предприятием

Статья посвящена систематизации теоретических разработок исторической сущности дефиниции понятия «процессный подход» и обобщению зарубежного и отечественного опыта применения процессного подхода при управлении современным предприятием в условиях изменчивой бизнес-среды.

Ключевые слова: процесс, процессный подход, управление предприятием, цикл PDCA, модель.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 14.

Соколова Людмила Васильевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономической кибернетики и управления экономической безопасностью, Харьковский национальный университет радиоэлектроники (пр. Ленина, 14, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: lv.sokolova@mail.ru

Шкіль Наталья Геннадиевна – аспирантка, кафедра экономической кибернетики и управления экономической безопасностью, Харьковский национальный университет радиоэлектроники (пр. Ленина, 14, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: natali_shkil@mail.ru

UDC 658:005.5

Sokolova L. V., Shkil N. G. Analysis of Theoretical and Practical Aspects of Process-Oriented Enterprise Management

The article is devoted determination of essence of process approach in the process of consideration of his The article is devoted to the systematic nature of the historical development of theoretical definitions of the term «process approach» and the compilation of foreign and domestic experience with the process approach in the management of modern enterprise in a changing business environment.

Key words: process, process approach, enterprise management, the cycle of PDCA, model

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 14.

Sokolova Lyudmila V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Kharkiv National University of Radioelectronics (pr. Lenina, 14, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: lv.sokolova@mail.ru

Shkil Natalya G. – Postgraduate Student, Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Kharkiv National University of Radioelectronics (pr. Lenina, 14, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: natali_shkil@mail.ru

Для сучасного стану розвитку економіки характерні постійні зміни, які змушують по-новому підходити до проблем управління підприємством, і, зокрема, вирішувати питання підвищення ефективності їх діяльності для виживання і створення бази для розвитку. Засновані на традиційному розподілу функцій системи управління підприємствами не встигають відповідати споживчим вимогам, які на сучасному етапі досить швидко змінюються. Безперервні і досить істотні зміни в технологіях, ринках збуту та потребах клієнтів стали звичайним явищем і для збереження конкурентоспроможності підприємства змушені коригувати свої стратегії.

Одна із сучасних методологій менеджменту підприємства базується на процесному підході до управління, що дозволяє сконцентрувати ресурси на реструктуризації та більш ефективно їх використовувати при подальшій експлуатації ключових бізнес-процесів, котрі забезпечують одержання запланованих результатів. Специфіка концепції процесно-орієнтованого управління полягає в тому, що вона фактично призводить до стирання граней між управлінням якістю продукції управлінням самим підприємством.

Упровадження процесного підходу дозволяє системно поєднати між собою функціональні напрямки діяльності, побудувати прозорі та зрозумілі для працівників підприємства схеми реалізації управлінських завдань, оцінити та оптимізувати ресурси. Сутність процесного підходу полягає в організації управління підприємством як мережею взаємозв'язаних процесів, котрий викладено в міжнародних стандартах ISO серії 9000.

Для забезпечення результативності функціонування підприємства потрібно визначати і управляти численними взаємозв'язаними і взаємодіючими процесами. Часто вихід одного процесу утворює безпосередньо вхід наступного. Систематична ідентифікація і менеджмент виробничих процесів, і особливо взаємодії таких процесів, можуть вважатися «процесним підходом». Бажаний

результат досягається ефективніше, коли діяльністю і відповідними ресурсами управляють як процесом [1].

У більшості підприємств, які сертифікували систему управління якістю за стандартом ISO, виконані кроки з впровадження процесного підходу (визначені процеси, призначені їх власники, розроблені їх документовані описи і показники їх моніторингу), але часто ці кроки виконуються формально і процеси не використовуються як дієвий інструмент для управління [2].

Питання процесного підходу до управління діяльністю підприємства знаходять достатньо широке віддзеркалення в працях зарубіжних і вітчизняних авторів. Так, питання вдосконалення систем управління на основі процесного підходу висвітлені у роботах зарубіжних дослідників Н. Оболенскі, Дж. Харрінгтона, У. Е. Демінга, Т. Девенпорта, У. Шухарта, М. Робсона, М. Хаммера, Дж. Чампі, Р. С. Каплана, Р. Уотермана, К. Ісікави, Д. П. Нортона, Ф. Уллах, Б. Андерсена, А. В. Шеєра, Дж. Н. Келлі, М. Імаї та ін.

Серед російських та українських учених, котрі присвятили свої дослідження проблемам процесно-орієнтованого управління, є такі, як А. А. Бойко, В. Н. Тупкало, В. Ф. Кравченко, Ю. П. Ліпунцов, В. Г. Еліферов, Б. А. Железко, Ю. Ф. Тельнов, Г. Н. Калянов, Е. Г. Ойхман, Е. В. Попов, В. А. Івлєв, Т. П. Данько, Е. А. Уткін, А. Д. Кисельов, В. В. Рєпін, Е. Т. Гребнев, Е. А. Смірнов та багато інших.

За результатами аналізу спеціальної літератури з проблеми дослідження було з'ясовано, що вже на початку ХХ століття процесний підхід означав переворот в управлінській думці. Проте широкого поширення він набув лише наприкінці ХХ століття, коли функціональний підхід повністю втратив своє прогресивне значення (табл. 1).

Поява стандартів ISO серії 9000:2000 хоча й дала імпульс до розвитку методик процесного управління, проте, проблема різних тлумачень процесного підходу так і не було вирішено остаточно. Тому метою роботи є систематизація теоретичних розробок щодо історичної сутності дефініції поняття «процесний підхід» і узагальнення зару-

Таблиця 1

Ретроспективний аналіз дефініції поняття «процесний підхід»

Автор	Рік	Особливість підходу
А. Н. Уайтхед [8]	1929 р.	Закладені філософські основи понять процесу і, відповідно, процесного підходу
У. Шухарт [6]	1939 р.	Вперше описано концепцію PDCA: Plan (Плануй), Do (Роби), Check (Перевіряй), Action (Упроваджуй)
Е. Демінг [4]	1950 р.	Запропоновано використання циклу PDCA як основного способу досягнення безперервного поліпшення процесів, введено модифікацію циклу PDSA: Plan (Плануй), Do (Роби), Study (Вивчай), Action (Упроваджуй)
Д. Росс [9]	1969 р.	Отримало широке застосування IDEF (попередня методологія - SADT), що стало поштовхом до виникнення основних ідей популярного нині поняття – BPR (бізнес-процес, реінжиніринг, процесне підприємство)
М. Хамер і Д. Чампі [7]	1993 р.	Вперше введено поняття реінжинірингу; запропоновано погляд на організацію не як на сукупність служб і відділів, а як на «фабрику бізнес-процесів». Дано визначення поняття «бізнес-процес»
Міжнародний стандарт ISO [1]	з 2000 р.	Процесний підхід став основою побудови і функціонування системи менеджменту якості
В. А. Верба [14]	2008 р.	Уточнено сутнісне наповнення системи процесного управління, визначено принципи та механізми формування процесного управління

біжного та вітчизняного досвіду застосування процесного підходу при управлінні сучасним підприємством.

У різноманітні трактувань процесного підходу можна виділити, принаймні, три чітко виражені розуміння процесного підходу до управління підприємством. Перше з них засновано на комплексному, системному розгляді діяльності підприємства як сукупності процесів, розробці системи управління процесами з використанням принципів серії стандартів ISO 9000. Друге базується на виділенні на підприємстві «кризових» процесів, їх опису і подальшій реорганізації. Згідно з третім трактуванням процесний підхід має на увазі виділення не тільки основних «кризових», міжфункціональних процесів, але і двох інших типів процесів – забезпечуючих, або допоміжних, і процесів менеджменту.

Варто підкреслити, що загальним у більшості проведених досліджень є розуміння того, що процеси в прихованому вигляді існують на будь-якому підприємстві, відповідно до принципів менеджменту кожного його діяльності розглядається з погляду функцій. Процеси носять фрагментарний характер, що, у свою чергу, призводить до виникнення проблем на «стиках» між функціональними підрозділами. Іншим загальним моментом є погляд на процесний підхід з позиції угруповання робіт по результату, а не по предмету, як при функціональній організації діяльності підприємства.

Що стосується систем менеджменту якості, то в стандарті ISO 9001:2009 вказано, які процеси ідентифікувати, як ними управляти, як і які взаємозв'язки встановлювати. Гнучкість даного стандарту забезпечує його універсальність і, одночасно, унікальність процесного рішення для кожного підприємства. Проте, це призводить до того, що кожне підприємство, як суб'єкт господарювання, трактує «процесний підхід» в міру свого розуміння, виходячи з власних завдань і можливостей.

Однією з основних цілей впровадження системи менеджменту якості на підприємстві є створення таких умов реалізації логістично-виробничо-збутового процесу, коли відбувається постійне поліпшення його складових за рахунок синергетичності поліпшення кожного з процесів, що веде до створення більш досконалої системи управління підприємством у цілому. Критерієм поліпшення кожного з процесів може служити зниження числа невідповідностей, що виявляються в ході перевірок. Появу невідповідностей можна розглядати як виникнення деякої проблеми. Вирішення проблеми веде до поліпшення процесу й сприяє:

- ✦ забезпеченню досягнення запланованих результатів;
- ✦ задоволенню потреб споживачів і всіх представників груп економічного впливу;
- ✦ реалізації принципу «постійного поліпшення» ринкової діяльності підприємства.

У контексті досліджуваної проблеми доцільним є аналіз існуючих процесно-орієнтованих підходів до

управління підприємством з точки зору вирішення конкретних його проблем. Як відомо, найбільш поширеним є процесно-орієнтований підхід, котрий базується на циклі (моделі) Шухарта – Демінга, або PDCA. Даний цикл містить чотири складові: Plan (Плануй), Do (Роби), Chek (Перевіряй), Action (Упроваджуй).

На думку всесвітньо відомого економіста Ф. Тейлора [10], процесний підхід містить три основні етапи, а саме: Plan (Плануй), Do (Роби), Chek (Перевіряй).

Проведення подальших досліджень у цій сфері дозволило науковцю К. Ісікава уточнити складові процесу управління та виділити шість комплексів заходів [9], котрі вже довели свою ефективність (рис. 1). Таким чином, є очевидним, що у моделі Ісікави були деталізовані складові Plan та Do.

Рис. 1. Цикл (модель) К. Ісікави

Таким чином, можна стверджувати, що в цілому цикл PDCA є універсальним, типовим, котрий може бути застосованим майже до усіх процесів на підприємстві. Далі, вважаємо за доцільне необхідність адаптувати типову модель до особливих умов функціонування кожного підприємства.

Наприклад, процес аналізу і вирішення проблем в компанії «Ксерокс» складається з шести етапів: 1 – виявлення і відбір проблеми; 2 – аналіз проблеми; 3 – вироблення можливих рішень; 4 – вибір і планування реалізації рішення; 5 – реалізація рішення; 6 – оцінка рішення. Слід зауважити, що етапи 1 – 4 суттєво є розгорнений етап планування за циклом Шухарта – Демінга, а це свідчить про важливість цього етапу в системі цінностей даної компанії.

Широко використовується у багатьох галузях промисловості та навіть у сфері послуг розроблена співробітником компанії Motorola концепція «шість сигм» [3], котра також по суті є циклом PDCA. Суть методу «шість сигм» полягає у забезпеченні таких стійких меж природного розсіювання заданого показника у процесі виробництва продукції щоб укластися в погоджені межі допуску 12 разів, що, саме, і становить $\pm 6\sigma$. Застосування методу «шість сигм» передбачає виконання таких чотирьох етапів: вимірювання, аналіз, діагностика, керування.

Вимірювання – відбирається одна чи декілька критично важливих для якості характеристик, виконуються необхідні вимірювання, записуються результати й оцінюються короткотермінові і довготермінові зміни у процесах.

Аналіз – проводиться бенчмаркінг ключових виробничих характеристик, аналізуються розриви, з'ясується, які саме умови сприяють досягненню найкращих характеристик.

Діагностика – виявлення основних джерел змін, визначення ключових змінних характеристик процесу, установлення вимог щодо якості.

Керування – проведення документування розробленого процесу, здійснення спостереження за допомогою статистичних методів аналізу.

Заслуговує на увагу методологія Компанії «Форд», котра отримала назву «Метод 8D для командного вирішення проблем». Реалізація цього методу складається з таких етапів: D0 – підготовка до процесу 8D; D1 – створення команди; D2 – опис проблеми; D3 – розробка тимчасових заходів щодо ізоляції проблеми; D4 – визначення основних причин; D5 – вибір дій; D6 – впровадження дій; D7 – запобігання повторній появі проблеми; D8 – визнання внеску команди.

Виявляти переваги того чи іншого циклу (моделі) відповідно до описаних вище процесно-орієнтованих підходів не доцільно, оскільки все залежить від проблем, поставлених перед конкретним підприємством. При виборі моделі процесно-орієнтованого управління підприємством незмінними повинні бути лише постійність (циклічність) робіт по вдосконаленню процесів та ухвалення рішень на основі фактів.

Таким чином, можна зробити такі висновки:

- ✦ процеси в прихованому вигляді існують на будь-якому підприємстві незалежно від виду його економічної діяльності та галузевої приналежності;
- ✦ процесний підхід базується на угрупованні робіт за результатом, а не за предметом, як при функціональній організації діяльності підприємства;
- ✦ керівництво кожного підприємства має зважено обирати конкретну модель, котра базується на тому чи іншому процесно-орієнтованому підході управління та повною мірою відповідає культурі, традиціям, процесам і поточній ситуації, що склалася на підприємстві.

Далі набуває актуальності рішення задачі адаптації обраної моделі процесно-орієнтованого управління підприємством до умов його функціонування з урахуванням специфіки та кон'юнктури ринку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. ИСО 9000:2000. Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь. – М.: Госстандарт, 2001.
2. **Безъязычный Б. Ф.** Возможности использования процессного подхода при системе управления качеством / Б. Ф. Безъязычный, Э. В. Киселев // Качество. Инновации. Образование. – 2003. – № 2. – С. 23 – 27.

3. **Адлер Ю. П.** Шесть сигм – еще одна дорога, ведущая к храму / Ю. П. Адлер, В. Л. Шпер // Методы менеджмента качества. – 2000. – № 10. – С. 15 – 23.

4. **Деминг У. Э.** Лекция перед японскими менеджерами / Уильям Эдвардс Деминг // Методы менеджмента качества. – 2000. – № 10. – С. 24 – 29 (Пер. Ю. П. Адлера и В. Л. Шпера).

5. **Репин В. В.** Бизнес-процессы компании. Построение, анализ, регламентация / В. В. Репин. – М.: Стандарты и качество. – 2007. – 240 с.

6. **Shewhart W.** Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control / W. Shewhart. – N. Y.: Dover Publ., Inc. – 1939 (reprint 1986). – 163 p.

7. **Хаммер М.** Реинжиниринг корпорации. Манифест революции в бизнесе / М. Хаммер, Д. Чампи. – М.: Манн, Иванов и Фербер. – 2011. – 288 с.

8. **Whitehead Alfred North.** Process and reality / A. N. Whitehead. – New York: Free press. – 1978. – 398 p.

9. Описание стандарта IDEF [электронный ресурс] / Г. Верников // Режим доступа: <http://www.insapov.ru/idef0-standard-description.html>

10. **Аронов И. З.** Технічне регулювання – інструмент інновацій / І. З. Аронов // Стандарти і якість. – 2007. – № 1. – С. 28 – 33.

11. **Лapidус В. А.** Всеобщее качество (TQM) в российских компаниях / Гос. ун-т управления, Нац. фонд подготовки кадров / В. А. Лapidус. – М.: ОАО «Типография «Новости». – 2000. – 432 с.

12. Quality First Training Services 2003 [электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.qualityforall.net/facilitation.html>

13. **Тупкало В. Н.** Процессный подход к управлению: от деклараций стандарта ISO 9001:2000 к методологическим основам теории процессного управления / В. Н. Тупкало, С. В. Тупкало // Системы управления, навигации та зв'язку: зб. наук. праць ЦНДІНУ. – К.: 2007. – Вип. 4. – С. 114 – 118.

14. **Верба В. А.** Развитие компании на принципах процессного управления / В. А. Верба // Стратегия розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2008. – № 1-2. – С. 517 – 526.